

OIKEUSKIELEMURAT HALTUUN

SOSIAALITYÖNTEKIJÄN

ammattitaito koostuu monesta palasesta ja prosessista. Sosiaalityön menetelmin hän ensin kuuntelee ja suhteuttaa asiakkaiden yksilölliset elämäntilanteet laajempiin yhteiskunnallisiin ja sosiaalisiin kehyksiin. Tilanneanalyysin jälkeen hän päättää, miten auttaa asiakastaan parhaiten eteenpäin.

Tässä vaiheessa on välttämätöntä tuntea sosiaalilainsäädäntöä ja osata soveltaa lakeja.

– Sosiaalityöntekijällä on aina iso moraalinen paine onnistua työssään hyvin, tutkimuspäällikkö **Tarja Kemppainen** Lapin yliopistosta mieltii.

– Hän joutuu tekemään isoja päätöksiä varsinkin lastensuojelun interventioissa tai päättäessään asiakkaan oikeuksista palveluihin. Silloin on tarkasti noudatettava lakeja ja

osattava soveltaa niitä asiakkaan edun mukaisesti.

Koska sosiaalityöntekijä tekee työtään virkavastuulla, hän myös kantaa vastuun päätöksistään. On valmistauttava myös mahdollisten valitusten jälkeen perustelevaan päätöksensä laissa säädettyjen menettelysäännösten mukaisesti.

MONI SOSIAALITYÖNTEKIJÄ kokee lainsäädännön monimutkaiseksi ja vaikeasti hallittavaksi systeemiksi. Ei ihme, sillä omaksuttavaa lainsäädäntöä alalla riittää vuoreksi asti.

On laskettu, että sosiaalialaa koskettaa yli sata erillislakia. Lisäksi lainsäädäntö uudistuu koko ajan, joten lakimuutoksissa on pysyttävä koko ajan kiinni.

– Onneksi yhdenkään sosiaalityöntekijän ei tarvitse tuntea kaikkien sosiaalialaa koskevien lakien kaikkia yksityiskohtia, Lapin yliopiston hyvinvointioikeuden apulaisprofessori **Mirva Lohiniva-Kerkelä** toteaa.

– Alan oikeudellinen ympäristö on kuitenkin tunnettava niin hyvin, että sieltä löytää kulloisenkin asian kannalta keskeiset periaatteet ja menettelytavat, jotta pystyy oikeuttamaan ratkaisunsa asiakkaan suhteen.

LAPIN YLIOPISTOSSA starttasi viime vuonna ESR-rahoitteinen SOHOVA-hanke, jolla halutaan tuoda lakiviidakon hallinnan tuskasta helpotusta. Hankkeessa sosiaalityön ja hyvinvointioikeuden asiantuntijat yhdessä pureutuvat kentältä raportoituihin oikeudellisen osaamisen ongelmiin ja kehittävät niiden pohjalta uudenlaista koulutusta.

Sosiaalityöntekijöillä riittää lainsäädäntöä omaksuttavaksi. Lapin yliopistossa kehitetään uutta koulutusta oikeudellisen osaamisen tueksi.

Kentän ääntä tutkijoille tuovat kolmen pilottikunnan sosiaalityöntekijät Rovaniemeltä, Inarista ja Kittilästä.

Ensimmäisten raporttien mukaan varsinkin pienten kuntien sosiaalityöntekijät ovat lainsäädännön hallinnassaan helisemässä. Siinä missä ison kaupungin sosiaalityöntekijä voi keskittyä hallitsemaan lastensuojelun tai vammaissosiaalityön säädöksiä, pienessä kunnassa yksi ihminen saattaa työskennellä kaikkien asiakasryhmien kanssa.

HALLITTAVIEN SÄÄDÖSTEN määrä on tällöin hurja, eikä viereistä löydy kollegiaalista tukea tai konsulttiapua.

– Pienessä kunnassa ei välttämättä edes koko kunnanhallinnosta löydy juristia, jolta kysyä ja varmistaa asioita, SOHOVA-hankkeessa tieteellisenä

asiantuntijana toimiva Lohiniva-Kerkelä kertoo.

Tämä ei tarkoita, että isossa kaupungissa olisi helppoa lakiasioden suhteen.

– Asiakastilanteissa liikutaan usein monella eri sosiaalityön alueella. On siis tiedettävä, mistä päin oikeudellinen perusta toimille milloinkin löytyy eli soveltaako tilanteessa vaikkapa vammaispalvelulainsäädäntöä vai vanhuspalvelulainsäädäntöä, jotta asiakkaan etu parhaiten toteutuu, SOHOVA-hankkeen projektipäällikkö Tarja Kemppainen sanoo.

KOSKA LAKIPYKÄLÄT ovat usein hyvin joustavasti määriteltyjä, niiden soveltamiseen ja tulkitsemiseen täytyy koulutua. Nimenomaan tätä ammattitaitoa SOHOVA-hankkeessa kehitettävässä koulutuskokonaisuudessa halutaan sosiaalityöntekijöille tarjota.

– Tässä koulutuksessa me emme todellakaan aio juntata ihmisten päihin kirjakaupalla lisää valmista lainsäädäntöä, Lohiniva-Kerkelä sanoo.

– Tavoitteena on tehdä ymmärrettäväksi oikeudellista ajattelua: auttaa näkemään, miten lakeja tulkitaan ja sovelletaan. Sanalla sanoen haluamme opettaa ihmisiä toimimaan lain hengen mukaisesti, Lohiniva-Kerkelä summaa.

Sosiaalityön opiskelijoiden lisäksi koulutuskokonaisuus on suunnattu Lapin yliopiston hyvinvointioikeuden opiskelijoille. Näin he puolestaan pääsevät kartuttamaan omia tietojaan ja ymmärrystään sosiaalityön työnkuvasta ja palvelujärjestelmästä.

Koulutus tulee olemaan avoin myös työelämässä toimiville sosiaalityöntekijöille, ja hankkeen hedelmistä tullaan järjestämään seminaareja. ◀

Tapio Ollikainen